

Obavijest

**“EU, NATO and Southeastern Europe”
 (“EU, NATO i Jugoistok Europe”)**

Šipan, 30. lipnja - 6. srpnja 2002.

U organizaciji Atlantskoga vijeća Hrvatske, koje u zadnje vrijeme pod vodstvom prof. dr. Radovana Vukadinovića, predsjednika čini značajne napore na planu sustavnoga objašnjavanja, približavanja i prihvaćanja pojma atlantizma /teorije i prakse/ u Hrvatskoj, te Centra za međunarodne studije iz Zagreba i pod pokroviteljstvom Zaklade “Friedrich Ebert”, utemeljene u Njemačkoj još 1925. godine, sa svojim zagrebačkim uredom od 1996-te koji u dvijetisućitoj prerasta u Regionalni ured za Hrvatsku i BiH, na otoku Šipanu je od 30. lipnja do 6. srpnja ove godine upriličen seminar “EU, NATO i Jugoistok Europe”.

Seminar je bio namijenjen mladim znanstvenim radnicima, novinarima, diplomatima i djelatnicima državnih institucija kojima su o spomenutoj temi, a napose o sigurnosnom stanju u regiji, sustavnu transformiranju, demokratskoj tranziciji i konsolidiranju na prostoru Jugoistoka Europe, te problemima etničkih odnosa i mogućnostima ekonomskoga razvitka i suradnje govorili istaknuti profesori, veleposlanici i zastupnici međunarodnih institucija.

U uvodnoj riječi prof. dr. Radovan Vukadinović, vodeći europski i ugledni svjetski teoretičar i poznavatelj međunarodnih odnosa podsjetio je na osnovne ciljeve djelovanja Atlantskoga vijeća Hrvatske, te istodobno ukazao na potrebu razgovaranja, razmjene mišljenja i iskustava o atlantizmu općenito, kao i njegovu pozicioniranje i prijamčivosti na Jugoistoku Europe – prostoru koji je još uvijek u veliku raskoraku između željenoga i mogućega i za čije se jedinice-države, u prosjeku, može reći kako se gotovo neupitno žele integrirati u NATO i EU, ali i to kako za takav proces trebaju uložiti puno više i snage i volje, posebice na demokratiziranju svih temeljnih društvenih cjelina.

Pozdravljajući nazočne, dr. Rudiger Pintar, voditelj Regionalnoga ureda Zaklade “Friedrich Ebert” za Hrvatsku i BiH je, uz ostalo, naznačio kako su poticanje međunarodnoga razumijevanja i suradnje, unapređivanje političke i društvene izobrazbe, osposobljavanje pojedinaca iz svih društvenih segmenata u duhu tolerancije i pluralizma, kao i djelotvorno olakšavanje pristupa darovitih mladih ljudi sveučilišnom obrazovanju i znanstvenom istraživanju osnovni ciljevi u radu Zaklade koja je, kao privatna kulturna neprofitna ustanova, zasnovana na vrijednostima socijalne demokracije.

Dodao je i to kako Zaklada u jugoistočnoj Europi, u sklopu Pakta o stabilnosti, potiče stvaranje uvjeta za stabilnost, trajni mir i samoodrživi gos-

podarski razvitak – čemu značajan prinos daju regionalni i međudržavni programi, te da su socijalna i politika zapošljavanja, lokalna samouprava, manjinska prava i međuetnički odnosi, sindikati i tržište rada, parlamentarna suradnja, borba protiv korupcije i dijalog između civilnoga društva i vojske glavna područja regionalnih aktivnosti Zaklade “Friedrich Ebert”.

Na kraju je dr. Pintar istaknuo kako Zaklada s posebnom pozornošću i odgovornošću djeluje u Republici Hrvatskoj i BiH, i to jačajući demokratske snage i ustanove, raspravljajući o koncepcijama gospodarskih i društvenih reformi, promičući strukturu i organizaciju za razvitak aktivna i pluralističkoga društva, podupirući međuetničko pomirenje, prinoseći stvaranju preduvjeta za uključenje tih zemalja u strukturu EU, unapređujući organizacije i kompetentnosti sindikata, te, na području regionalne suradnje u jugoistočnoj Europi, koordinirajući Projekt lokalne samouprave i decentralizacije kao sredstva osiguranja stabilnosti u regiji.

Prvoga dana seminara pod nazivom “Tranzicija u istočnoj i jugoistočnoj Europi” govorili su prof. dr. Zdravko Tomac, dopredsjednik Hrvatskoga sabora i predsjednik saborskoga Odbora za vanjsku politiku i prof. dr. Nenad Zakošek (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu).

Dr. Tomac se posebice osvrnuo na zbivanja u svijetu nakon 11. rujna 2001. ustvrđujući kako se u međunarodnoj politici i međunarodnim odnosima od tada štošta promijenilo, te kako se taj nadnevak može držati i svojevrsnom razdjelnicom u suvremenom eri čovječanstva.

Njegova izjava: “Pronađen je novi globalni neprijatelj – globalni terorizam!” posebice je zainteresirala sudionike, a pokušao ju je argumentirati činjenicom da se u unipolarnom svijetu, predvođenim SAD-om, i moglo očekivati jačanje onih snaga koje nisu zadovoljne američkim primatom i “izvozom demokracije” - zbog raznolikih interesa, pobuda i razloga. Nakon okončanja blokovske podjele svijeta, dodao je, i slabljenja nekada druge supersile – Rusije, terorističke skupine i njihovo sve sofisticiranije i opasnije djelovanje postajalo je globalni problem, dakle - i američki pogotovo.

Govoreći o problemima koji priječe brži ulazak Hrvatske u EU i NATO, dr. Zdravko Tomac je izričito naglasio: “Hrvatska je sama, bez međunarodnoga posredovanja, sposobna riješiti otvorene upite!” Time bi – bez međunarodnoga posredovanja, nastavio je, dodatno ojačala demokratizirajući vlastito biće iznutra tako što bi se, bez straha, uvjeta i uplitanja, suočila s mnogim, samo naizgled nepremostivim, poteškoćama i riješila ih u duhu političke i općedruštvene tolerancije i sukladno europskim standardima.

Dr. Tomac je pri kraju izlaganja naveo još nešto što je i dodatno njegov nastup učinilo ne samo intrigantnim, nego pomalo i kontradiktornim. Naime, ocijenio je: “U odnosima između država na ovom području, između Hrvatske i susjeda, ima previše nesposobnih i previše nesposobnosti da bi se riješili nagomilani problemi i otvoreni upiti!” Sudionike u raspravi zanimalo je – kako je moguće da je Hrvatska sama, bez međunarodnoga interveniranja, sposobna riješiti otvorene probleme koji joj stoje na putu bržega

ulaska u europske integracije, a nesposobna - kao i susjedi - riješiti međusobna otvorena pitanja koja su, dakako, dio iste cjeline? Odgovor i dodatna objašnjenja nisu dani.

Prof. dr. Nenad Zakošek je govorio o pokretima i njihovoj ulozi u demokratiziranju društva, napose u državama koje se nalaze na prostoru jugoistočne Europe. No, prije svega, kao preduvjetu za takvo promatranje, osvrnuo se na transformiranje društvene zajednice sa svim modalitetima - istovjetnostima i različitostima - kao imanentnim kategorijama svake takve jedinice.

Posebno mjesto u predavanju posvetio je razmatranju, klasificiranju i analizi izbornih sustava koji su na snazi u zemljama jugoistočne Europe, te njihovu utjecaju odnosno interakciji na demokratiziranje društva. Odabir izbornoga sustava, podcrtao je, politički je određen, pogotovu od stranačkih pozicija - političke vlasti, a posebnu težinu ima u sustavima koji se uče parlamentarnoj demokraciji. Parcijalni stranački i interesi skupina i lobija u svezi s odabirom izbornoga sustava zato su, koliko god društvo teoretski vihorilo zastavu demokracije, otežavajući čimbenici u demokratiziranju društva. Premda je uloga izbornoga sustava u demokratiziranju takvih društvenih zajednica golema, često se zbiva da se odabrani sustav i izražena želja za općedruštvenim demokratiziranjem "ne poklapaju" - što je zapreka kako transformiranju, tako i demokratiziranju društva.

U sklopu drugoga dana tematski naslovljena: "Euroatlantske integracije i jugoistok Europe", predavali su Milan Simurdić, veleposlanik Jugoslavije u Republici Hrvatskoj i Zlatko Dizdarević, veleposlanik Bosne i Hercegovine u Republici Hrvatskoj.

Veleposlanik Simurdić govorio je o stanju u Jugoslaviji nakon demokratskih promjena, smjene vlasti i uhićenja bivšega predsjednika Slobodana Miloševića, o vanjskoj poziciji te zemlje u svjetlu "odmrzavanja" odnosa s međunarodnim organizacijama i institucijama, a napose sa čimbenicima euroatlantskih integriranja nakon brojnih nesporazuma i zategnutosti poradi bombardiranja ciljeva u Jugoslaviji tijekom NATO-ove akcije suzbijanja pogubna djelovanja miloševićevske politike i snaga na Kosovu, kao i o aktualnim odnosima između Republike Hrvatske i Jugoslavije.

Veleposlanik je posebice istaknuo kako je činjenica da je Jugoslavija u vrijeme Miloševića bila izvor nestabilnosti u regiji, ali i to da se, uspostavom demokratske vlasti, prometnula u legitimna čimbenika stabilnosti na tom istom prostoru i prenio stajalište o tomu kako je ta nova vlast opredijeljena za ulazak Jugoslavije u europske integracije. Ne upuštajući se u detalje, veleposlanik Simurdić se osvrnuo i na stvaranje Saveza Srbije i Crne Gore odnosno na potpisivanje sporazuma Solana-Koštica-Dukanović ističući kako je i to potvrda znakovita zaokreta u jugoslavenskoj vanjskoj politici kojega je, kako je istaknuo, nizom konkretnih poteza pozdravila i međunarodna zajednica.

Govoreći o odnosima s Republikom Hrvatskom, naznačio je kako se oni odvijaju na zadovoljstvo obiju država i dodao kako će uspostavom punih odnosa s Hrvatskom odnosno rješavanjem vitalnih pitanja (položaj manjina i granični problemi) obje zemlje biti bliže priključenju cjelovitu sustavu europskih integriranja.

Veleposlanik Zlatko Dizdarević je većinu vremena posvetio komentirajući opće odnose i kretanja u svijetu u svjetlu aktualna procesa globaliziranja, te prenoseći nazočnima svoja iskustva iz dugogodišnjega novinarskog rada, napose s područja Bliskoga istoka. Tijekom predavanja u više navrata ustvrdio je da je Bosna i Hercegovina cjelovita i zaokružena država, te da se – kako je spomenuo - zahvaljujući novoj vlasti, Alijansi za promjene, intenzivno demokratizira i jednodušno je na putu u europska integriranja.

Veleposlanik Dizdarević gotovo nijednom riječju, osim spomenute izjave, nazočne nije upoznao s aktualnim stanjem u toj zemlji koja je i sedam godina nakon potpisivanja Daytonskoga mirovnog sporazuma bremenita problemima (/ne/ravnopravnost hrvatskoga naroda, sveopće centraliziranje na prostoru Federacije BiH, pitanje Republike Srpske, manjinski povratak, nejedinstvo u vezi s ulaskom u Partnerstvo za mir, nedjelotvorno pravosuđe, montirani sudski procesi u Sarajevu, korupcija i kriminal i dr.).

Argumenti su izostali i tijekom rasprave u sklopu koje se veleposlanik više posvetio tzv. rubnim područjima života i politike, premda se očekivao njegov komentar izbora iz 2000. i, u najmanju ruku, spornoga aranžmana odnosno poslijeizbornoga inženjeringa: Visoki Povjerenik Wolfgang Petritsch – Savez stranaka "Alijansa za promjene", kao i najava izbora 2002. "I danas, kad sam veleposlanik, dakle kad sam u politici – ja sam novinar, ono što sam oduvijek bio. Politika mi nije želja, ni zanimanje, a u nju sam pozvan i probat ću korektno, s obzirom na ozbiljnost posla i osobna pristupa, raditi svoj novi posao!", istaknuo je, pri kraju izlaganja, veleposlanik BiH u Republici Hrvatskoj, dodajući i to kako su Hrvatska i BiH susjedne i prijateljske zemlje i kako eventualne otvorene probleme mogu i žele riješiti vodeći se upravo tim odrednicama.

Međutim, na konkretan upit - kako je moguće da BiH poseže za jednim suverenim dijelom Republike Hrvatske (Luka Ploče) – odgovor je izostao.

O temi "Hrvatska i NATO" govorio je Robert Barić, pomoćnik savjetnika Predsjednika Republike Hrvatske za obranu i vojna pitanja.

Posebnu pozornost u izlaganju Barić je posvetio ulasku Hrvatske u "MAP" – sustav koji, kako je istaknuo, predstavlja svojevrsnu "čekaonicu" za ulazak u NATO i u kojoj se trenutačno nalazi deset zemalja. "MAP", nastavio je, u biti jest priprema tih zemalja, pa i Hrvatske, za prijam u NATO, a pozicioniranje Hrvatske u taj sustav jest i nova situacija i ozbiljan izazov – ponajviše sigurnosnoj politici. U "MAP-u" se, naime, stvaraju nove sigurnosne i osnove za intenzivnu suradnju, čime otpočinje reorganiziranje vojnoga i sigurnosnoga sustava – obrane i nacionalne sigurnosti. To je tim bitnije, rekao je Barić, jer je NATO trenutno u fazi transformira-

nja iz sustava kolektivne obrane u sustav kolektivne sigurnosti, a – kako se pretpostavlja – primarno djelovanje usmjerit će na protuterorističku borbu i sprječavanje proliferiranja oružja za masovno uništenje.

S obzirom na to, zaključio je Robert Barić, da je odluka o primanju u NATO uvijek politička – Hrvatska vrlo ozbiljno i do kraja, unatoč potencijalnim preprekama i dvojabama, mora obaviti reorganiziranje vojnoga i sigurnosnoga sustava, jer samo tako, uz djelotvorno realiziranje i drugih zadaća i uvjeta, može računati na ulazak u NATO.

“Etnički problemi i jugoistok Europe” – bio je radni naziv trećega dana a predavanja su održali prof. dr. Siniša Tatalović (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu) i mr. Ivan Bandić (Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Jugoslaviji).

U iscrpno i zanimljivo predavanje prof. dr. Siniša Tatalović, ugledni stručnjak za pitanja nacionalnih manjina, uveo je nazočne izjavom o tomu kako onaj tko je ugrožen: ili odlazi ili biva asimiliran! Politika reguliranja etničkih konflikata, nastavio je, mora biti i prisutnija i djelotvornija. Godišnje u svijetu ima oko 30-ak različitih sukoba, a 80 posto njih su vjerske/etničke naravi i rezultat su problema na razini: etnička većina – etnička manjina u stanovitoj zajednici. U Europi danas ima više od 200 naroda i, naravno, svi nemaju svoju nacionalnu državu, pa je i to jedan od uzročnika sporova i nestabilnosti. Dakako, Europa nije lišena etničkih problema, napose njezin jugoistok – Balkan i Zapadni Balkan.

Potom je prof. Tatalović dao precizan pregled etničkih problema općenito na jugoistoku Europe, te unutar svake promatrane države i kazao kako su oni ponajviše u svezi sa socijalnim stanjem, odnosno s teškim uvjetima života koji dovode do manipuliranja tim ljudima.

Pobrojao je: Grčka i Turska (granica na Egejskom moru, pitanje Cipra i manjina u obje zemlje), Turska i Bugarska (položaj turske manjine u Bugarskoj), Rumunjska i Moldavija (pitanje moldavskih Rumunja i veza s maticom), Albanija i Jugoslavija (višeslojni i dugotrajni konflikt), Hrvatska i Jugoslavija (naslijeđeni golemi etnički problemi zbog pobune srpske manjine u Hrvatskoj devedesetih godina, ali i zajedničkoga življenja u dvije bivše Jugoslavije), Makedonija i sva četiri susjeda (dugotrajni i vrlo izraženi problemi), Albanija i nehomogeno pučanstvo (unutarnja nesuglasja Albanaca – pripadnika tri religije: katoličke, pravoslavne i muslimanske, te iznimno kriminalizirano društvo).

Prof. Tatalović je, na kraju, izdvojio BiH i njezine narode (najneuralgičnija točka jugoistoka Europe), te dodao: Grčku i manjine (najrestriktivnija politika), Jugoslaviju i poziciju njezinih manjina (najsloženija etnička struktura jugoistoka Europe), Rumunjsku i Mađarsku (problem dvomilijunske mađarske manjine), Tursku (uza sve druge, poseban problem je kurdsko pitanje), Sloveniju i manjinske standarde (Slovenija priznaje samo talijansku i mađarsku manjinu).

O temi "Položaj Hrvata kao nacionalne manjine u SR Jugoslaviji" govorio je mr. Ivan Bandić konstatirajući, na samom početku, kako su Hrvati kao manjina u Jugoslaviji priznati tek ove godine. U elaboriranju je naznačio da je raspadom bivše Jugoslavije iznimno pogoršana pozicija Hrvata, i ne samo njih, u toj zemlji, te da oni, praktički, od devedesete/devedeset-prve do 1996. godine nisu tretirani ni kao manjina. Manjinsko pitanje Hrvata u Jugoslaviji, spomenuo je, postupno počinje dolaziti na dnevni red od 1996, premda je Miloševićev režim stalno bio golemom preprekom za bilo kakav boljitak na tom planu.

Stvari su se počele micati, kazao je mr. Bandić, dolaskom nove vlasti 2000-te godine. Savezno ministarstvo za manjine pokušava se konkretnije baviti tom problematikom, čemu prinosi i Savezni zakon o manjinama kojim je predviđeno donošenje niza zakona i podzakonskih akata, a postoji i Zakon o lokalnoj upravi i samoupravi. Na saveznoj i republičkoj razini, rekao je Bandić, ne postoji nikakva medijska zastupljenost Hrvata, osim na lokalnoj - u Subotici.

Republika Hrvatska trenutačno iz proračuna izdvaja vrlo skromna sredstva za djelovanje hrvatske manjine u Jugoslaviji, pa je i to, uz lošu institucionalnu organiziranost Hrvata, razlogom brojnih poteškoća s kojima se oni susreću i općenito njihova loša položaja. Cijelo to razdoblje, od devedesete godine do danas, ispunjeno je pokušajima rastakanja hrvatskoga nacionalnog bića u Jugoslaviji i njegova asimiliranja, istaknuo je mr. Bandić. Zbog toga je, dodao je, 1998. i osnovan Hrvatski narodni savez u Vojvodini, a postoji i Bunjevačka stranka koju čine Bunjevci i Šokci, za koje dr. Vojislav Šešelj, čelnik Radikalne stranke Srbije kaže da su Srbi katoličke vjeroispovijedi.

Uglavnom, na planu poboljšanja položaja hrvatske manjine u Jugoslaviji najviše djeluje Demokratski savez Hrvata Vojvodine, ali s nizom ograničavajućih čimbenika. Na tom prostoru hrvatska zajednica će, vjeruje se, puno dobiti osnutkom Nakladničke kuće "Hrvatska riječ".

Pri kraju izlaganja, mr. Ivan Bandić je naveo kako je Crna Gora Ustavom regulirala pitanje manjina, ali i to da nije priznala Savezni zakon o manjinama. Spomenuo je, također, kako u Crnoj Gori postoje "Napredak" i Hrvatsko građansko društvo "Crna Gora" (iz kojega se izdvojila Udruga Hrvatsko građansko društvo "Crna Gora"), te da općenito u Jugoslaviji: Vojvodini, Bačkoj, Srijemu, Beogradu, Boki, Crnoj Gori i Kosovu postoji životna potreba za Nacionalnim vijećem Hrvata odnosno njihovim kvalitetnim institucionalnim organiziranjem.

Poseban gost-predavač trećega dana bio je Dimitris Vidouris, veleposlanik Republike Grčke u Republici Hrvatskoj koji je, tijekom izlaganja, posebice istaknuo značenje europskih integriranja, ali i integrativnih procesa koji su, kako je kazao, s razlogom pod posebnim povećalom u zemljama jugoistoka Europe. Dodao je, također, kako je to jednostavno objasniti činjenicom što sve te države gotovo za primarni interes imaju ulazak u EU i

NATO, ali i to kako su svjesne da su pred njima mnogostruke – svakako potrebne, no i bolne - obveze na transformiranju gotovo svih segmenata društva i ispunjenju niza neodložnih uvjeta.

Veleposlanik Vidouris je u nastavku govorio o poziciji Republike Grčke u euroatlantskim integracijama, te pripomenuo kako je ona baš na tragu prepoznavanja važnosti tih integracija i mogla izgraditi značajnu poziciju u regiji i potaknuti suradnju zemalja toga područja.

Četvrtoga dana radno naslovljena "Nove odrednice europske sigurnosti", predavali su prof. dr. Radovan Vukadinović (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu), mr. Lidija Čehulić (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu) i general mr. Drago Lovrić (Glavni stožer Oružanih snaga Republike Hrvatske).

Govoreći o temi "Novi rusko-američki odnosi" prof. dr. Radovan Vukadinović je naznačio kako u novije vrijeme stajališta Rusije, nekada svjetske supersile, više nemaju jak i značajan utjecaj na politiku SAD-a. Amerika, ustvrdio je, zna da je Rusija i dalje – s obzirom na nuklearnu moć – odmah iza nje, kao i to da bi rasplamsaj ruskih unutarnjih poteškoća i kriza uvelike ugrozio sigurnost Europe, i šire. Unatoč tome, Amerika se pretjerano ne obazire na ruske kritike u svezi s proširenjem NATO-a, istodobno jačajući pozicije u baltičkim državama i Srednjoj Aziji.

Uza sve ostale, upravo to jačanje američkih veza i proširenje interesa na Srednju Aziju prebogat u naftom, plinom i drugim sirovinama, kao i aktiviranje planova izgradnje "svemirskoga štita" od strane predsjednika Busha ml., te supremacija Amerike i njezino viđenje novoga svjetskog poretka – naveo je prof. Vukadinović – jesu bitne razlike u novim odnosima SAD-a i Rusije. K tomu, Rusija nije zadovoljna američkom idejom o stalnom širenju NATO-a, nije uspjela realizirati strateško partnerstvo sa SAD-om, davno je posustala u vojno-tehnološkoj utrci, kao nuklearna sila dovedena je u podređeni položaj – što doživljava i njezina ideja stvaranja multilateralnoga svijeta s UN-om kao središtem rješavanja niza temeljnih svjetskih pitanja.

Trenutačno, zaključio je prof. Vukadinović, unatoč svim ruskim i inim nastojanjima (Kina, Indija, Iran itd.) američko unilateralno globalno vodstvo je neupitno. Sporadična protivljenja moguća su samo deklaratorno na političko-diplomatskom planu. Rusija će biti uključena u svjetske tijekove u onoj mjeri u kojoj joj za to poziciju otvore Sjedinjene Američke Države – pogotovu se to odnosi na zajedničko djelovanje na zaustavljanju proliferiranja novih vojnih tehnologija.

O "Euroatlantskoj suradnji", od začetaka do danas, predavala je mr. Lidija Čehulić koja je o značajnijim razdobljima poticanja, stvaranja i razvijanja euroatlantskoga sustava – napose Sjevernoatlantskoga saveza – dala osnovne naznake. Povijesni tijek, izdvojila je, započeo je "Marshalovom pomoći" i "Trumanovom doktrinom", te nastavljen unatoč europskom "pro et contra" odnosno svrstavanjem Njemačke i Francuske u "europce", a

Engleske u "atlantiste" i stvaranjem WEU - Zapadnoeuropske unije i Maastrichta 1991. godine, sve do potpisivanja "Agende 97." – prihvaćanja čvršće veze Europske unije i NATO-a odnosno uspostave Zajedničke obrambene i sigurnosne politike, te zajedničkih snaga za njezinu provedbu.

Mr. Čehulić je, govoreći o Ugovoru iz Maastrichta iz devedesetprve, navela kako je to praktički bio treći stup reformirane Europske zajednice (Europske unije), te da njime nije bila definirana, nego samo najavljena CFSP – Zajednička vanjska i sigurnosna politika. U tom kontekstu bitnom je označila i 1996. godinu i berlinski osnutak CJTF - Combined Joint Task Force (zajedničke multinacionalne višenamjenske snage za realiziranje raznolikih i žurnih vojnih djelovanja).

Kako god bilo, zaključila je mr. Lidija Čehulić, i unatoč europskim pokušajima stvaranja vlastita sigurnosno - obrambena identiteta (WEU – Zapadnoeuropska unija, ESDI - Europski sigurnosni i obrambeni identitet i CFSP – Zajednička vanjska i sigurnosna politika) euroatlantska suradnja - pogotovu kroz NATO – i dalje, dakle i nakon prestanka bipolarne podjele svijeta, ostaje primarno načelo djelovanja zemalja koje su njome obuhvaćene – pogotovu zbog novih globalnih izazova poput širenja terorizma, proliferiranja oružja za masovno uništenje i najmodernijih vojnih tehnologija i drugih.

"Reforme sigurnosnoga i vojnoga sustava Republike Hrvatske" bio je tematski okvir predavanja generala mr. Drage Lovrića koji je u uvodu naglasio kako su reforme nužne i kako oko toga nema dvojbi. Neophodno je, dodao je – istodobno i žurno i postupno - provoditi sve etape reformi u sigurnosnom i vojnom sustavu Republike Hrvatske odnosno djelotvorno riješiti pitanje njegove predimenzioniranosti. Na to obvezuju neupitno opredjeljenje Hrvatske za integracijama općenito, sukladno tomu i Oružanih snaga u blok suvremenih vojski zasnovan na najvišim standardima, ali i afirmiranje Hrvatske u međunarodnoj zajednici "čija su očekivanja" – kako je kazao – "od naše zemlje nedvojbeno i na tragu potpune provedbe preustroja".

General Lovrić je u nastavku dao osnovne tehničke i provedbene naznake procesa reformi najavljujući njihovo otpočinjanje u posljednjem tromesečju ove godine – nakon izrade svih provedbenih dokumenata, ističući kako bi do kraja prve polovice sljedeće godine Hrvatska vojska bila organizirana prema Uredbi o unutarnjem ustrojstvu i Odluci o ukupnoj veličini, brojčanom sastavu i mobilizacijskom razvitku Oružanih snaga, te ustrojenim knjigama pripremljenim u tu svrhu.

Petoga – posljednjeg – dana seminara nazočnima su se predstavili Zlatko Gareljčić, zamjenik ministra obrane Republike Hrvatske temom "Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske" i dr. Zdravko Petak predavanjem o "Mogućnostima ekonomske suradnje u prostoru jugoistoka Europe".

Zlatko Gareljčić, zamjenik ministra obrane Republike Hrvatske je, govoreći o strategiji nacionalne sigurnosti, istaknuo kako svi dijelovi toga sus-

tava dobro funkcioniraju, te pobrojao njegove temeljne ciljeve: očuvanje nacionalne sigurnosti, zadržavanje razine i razvijanje borbene spremnosti, prihvaćanje demokratskih standarda nadzora nad Oružanim snagama, transparentnost financiranja cjelokupna sustava i približavanje i uključivanje u euroatlantska obrambena integriranja.

Istaknuo je činjenicu kako se državna proračunska sredstva za segment nacionalne sigurnosti odnosno cjelokupni vojni sustav smanjuju iz godine u godinu, ali i to da je u takvim uvjetima ne samo zadržana, nego i unaprijeđena razina borbene spremnosti.

Daljnji boljitak i popravka stanja, rekao je, uslijedit će provedbom neophodna preustroja odnosno procesa reformi. Naglasio je, također, da se u tu svrhu stalno rade studije i snimke stanja cjeline nacionalne sigurnosti, te u hodu ispravljaju i prevladavaju zatečene poteškoće i manjkavosti – preostale iz sustava vlasti prije dvijetisućite.

Gareljić je naveo i to kako je u tijeku reforma cjelokupne sigurnosno-obavještajne arhitekture Republike Hrvatske koja bi trebala polučiti takav ustroj koji će umnogome poboljšati njezino djelovanje i učinkovitost.

Pri kraju izlaganja zamjenik ministra je posebnim naglasio to što je Hrvatska u procesu približavanja NATO-u i da je za daljnji tijek toga integriranja iznimno bitno postojanje sređena sustava nacionalne sigurnosti, zajedno s konceptualnim i strateškim dokumentima i odgovarajućim zakonima kojih ranije nije bilo.

“Treba ukinuti sve barijere koje priječe ekonomsku suradnju između zemalja općenito!”, tim riječima je dr. Zdravko Petak (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu) započeo predavanje o temi: “Mogućnosti ekonomske suradnje u prostoru jugoistoka Europe” i dodao kako su, unatoč svemu, Hrvatska, Makedonija, BiH, Jugoslavija, Rumunjska, Bugarska i Albanija ekonomski upućene jedna na drugu. Činjenica je, nastavio je, da je prostor jugoistoka Europe relativno niskoga gospodarskog rasta, ali i to da on za tim rastom žudi. Tim zemljama, rekao je dr. Petak, ne bi toliko trebalo biti bitno jednostrano – ekonomsko – povezivanje s Europskom unijom koja nije u stanju apsorbirati sav uvoz iz njih, nego bi se trebale okrenuti međusobnoj ekonomskoj suradnji i tako stvoriti koliko-toliko bolje preduvjete za daljnji opći rast. Cilj Europske unije je, naznačio je dr. Petak, ekonomski otvoriti sav taj prostor – za kretanje kapitala, roba i usluga – u čemu bi joj svojom suradnjom trebale pomoći sve zemlje jugoistoka Europe, i šire (i Slovenija, Turska i Grčka).

Te zemlje su, posebice one s prostora bivše Jugoslavije, zbog razaranja zajedničkoga tržišta dovedene u nezavidnu situaciju – svedene su na svoja uska tržišta i djelomice na tržište EU, te imaju katastrofalne tendencije u zapošljavanju. Dr. Petak je, na kraju, pobrojao i njihove posebne probleme: decentralizacije općenito, a napose sustava javnoga odlučivanja na lokalnoj razini, ekonomsko povezivanje, smanjenje javne potrošnje i javnoga sektora, (ne)prihvaćanje izazova globalizacije koja neizbježno dovodi do povezivanja

i prosperiteta, uteg tzv. socijalnog kapitala: kriminal, korupcija, potkupljivost, i sl. – kao prepreka ulasku kapitala i investiranju i druge.

Organizatori seminara "EU, NATO and Southeastern Europe" – "EU, NATO i Jugoistok Europe" (Atlantsko vijeće Hrvatske i Centar za međunarodne studije iz Zagreba), te pokrovitelj (Zaklada "Friedrich Ebert") mogu doista biti zadovoljni. Tema integriranja i pozicioniranja zemalja jugoistoka Europe iznimno je aktualna i izazovna – što su svojim predavanjima potvrdili kako predavači, tako i ostali sudionici koji su se u raspravama doticali niza pitanja, problema i prijedloga koji se, zasigurno, mogu držati i svojevrsnim prinosom procesu rješavanja poteškoća koje stoje pred zemljama koje žele biti dijelom euroatlantskih integracija.

Veselko Čerkez